Arhimandrit Vasilios Gondikakis

TOTUL ESTE RUGĂCIUNE

A trăi în lume ca şi cum am trăi
în Sfântul Munte

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VASILOS GONDIKAKIS, arhimandrit
Totul este rugăciune : a trăi în lume ca şi cum am trăi în Sfântul Munte / arhim. Vasilos Gondikakis ; trad. din lb. eng. de Dragoş Dâscă. - Iaşi : Doxologia, 2013
ISBN 978-606-666-162-1

I. Dâscă, Dragoş (trad.)
243
264-1:281.9

© St. Herman Press, *The Orthodox Word*, nr. 279, 2011
© DOXOLOGIA, 2013
ISBN 978-606-666-162-1

Arhimandrit Vasilios Gondikakis
Mănăstirea Iviron

TOTUL ESTE RUGĂCIUNE

A trăi în lume ca şi cum am trăi în Sfântul Munte

Traducere de Dragoş Dâscă

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfinţitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei

DOXOLOGIA
Iaşi, 2013

Cuprins

Introducere

La sfârşitul anilor ‘60, viaţa monahală din Muntele Athos se îndrepta primejdios spre dispariţie. Marile mănăstiri care prosperaseră timp de aproape un mileniu, fiecare adăpostind sute şi uneori mii de monahi, se năruiau – fiind ţinute în viaţă doar de o mână de monahi credincioşi.

O situaţie disperată. Muntele Athos avea în curând să devină pur şi simplu un muzeu de istorie bizantină – cel puţin, aşa părea din punctul de vedere al logicii omeneşti. Dar seminţele unei renaşteri germinau de câţiva zeci de ani: marii bătrâni care se rugau şi trăiau în smerenie şi neştiuţi de nimeni. Aceştia şi ucenicii lor începuseră să formeze mici frăţii înfloritoare. Prin repopularea mănăstirilor părăsite şi neglijate, monahii le-au redat unei vieţi de comuniune, centrate în jurul săvârşirii Dumnezeieştii Liturghii şi a Rugăciunii inimii.

Arhimandritul Vasilios (Gondikakis) a fost unul dintre purtătorii de cuvânt ai acestei renaşteri. În 1968, împreună cu un mic grup de tineri monahi s-a stabilit în Mănăstirea Stavronikita. Prin rugăciune şi nevoință aspră, au reînsuflețit mănăstirea, făcând din ea loc de antrenament pentru viața duhovnicească. În acelaşi timp, în întreg Muntele Athos avea loc o înnoire, aceasta petrecându-se sub călăuzirea duhovnicească a unor monahi precum Gheronda Emilianos de la Simonos Petras, Gheronda Gheorghe de la Grigoriu şi ucenicii lui Gheronda Iosif Isihastul.

După restaurarea Mănăstirii Stavronikita, Gheronda Vasilios s-a mutat în mănăstirea învecinată a Ivironului, unde a rămas până astăzi, trăind în însingurare.

În afară de strădaniile sale ca stareț, Părintele Vasilios este cunoscut în calitate de teolog. Pentru Părintele Vasilios, teologia nu este un subiect academic abstract, ci un mod de viață, o descoperire a lui Dumnezeu, insuflată de participarea la Dumnezeiasca Liturghie, asceză şi ru-

găciune. Teologia sa este străbătută de cuvintele Sfântului Pavel, – [suntem] „pe pragul morții, deşi iată că trăim" (II Corinteni 6, 9) –, „Doar prin pierderea sinelui pentru Dumnezeu şi pentru aproapele, fratele său, poate omul să afle adevărata dimensiune a propriei vieți... Doar astfel poate adevărata slavă a persoanei omeneşti să-i fie redată, o slavă în acelaşi timp dumnezeiască şi omenească, fără mărginire"[1].

Gheronda Vasilios ne-a oferit următorul cuvânt în Catedrala ortodoxă sârbă Sfântul Ştefan din Alhambra, California, pe data de 4 septembrie 2011, fiind tradus de Dean Langis şi transcris de obştea Mănăstirii Sfântul Gherman din Alaska.

---

[1] Archimandrite Vasileios, *Hymn of Entry* (Crestwood, N.Y.: St. Vladimir's Seminary Press, 1984), p. 125 [n. ed].

I

Viaţa creştină comună a monahilor şi a mirenilor

Atunci când vorbim despre semnificația vieții noastre [în Sfântul Munte Athos], împărtăşim aceeaşi experiență elementară moştenită de noi toți. Cele pe care le vom spune nu sunt decât un simplu sfat.

Hristos este cunoscut în Biserica Ortodoxă drept Cel ce sfințeşte trupurile şi sufletele noastre. Din afară, cel care trăieşte în Hristos nu arată cu nimic diferit de un nelegiuit; în lăuntrul său se află împreună cu Hristos. Îmi place acea povestire din *Pateric*, în care Sfântul Antonie Îl întreabă pe Dumnezeu unde să meargă [să vadă om care a dobândit harul asceților ce se nevoiesc în pustie], iar Dumnezeu îl trimite la un cizmar[2]. Acest cizmar

[2] Din *Pateric*: „Când Sfântul Antonie i-a vestit că

se află pe aceeaşi treaptă cu Sfântul Antonie. Sfântul Antonie nu este însă la fel de mare precum cizmarul: acesta din urmă este neştiut de nimeni, nerecunoscut de lume, şi totuşi trăieşte aceeaşi sfinţenie a vieţii. Acesta este cel mai mare lucru. Aţi putea spune: „Tu trăieşti în Sfântul Munte, un loc sfânt şi sacru, dar noi trăim în lume. Aşadar, te afli într-o poziţie la care alţii râvnesc". Dar nu este aşa. Cel mai important lucru pe care trebuie să-l înţelegem este că Dumnezeu este iubire şi că noi suntem creştini ortodocşi. Fie că trăim în Sfântul Munte, fie că trăim în lume, este acelaşi lucru.

Domnul îl trimisese să fie învăţat de el, cizmarul i-a răspuns: «Eu, Avva, nu am făcut niciodată ceva bun; mă străduiesc doar să păzesc sfintele învăţături ale Evangheliei. În afară de aceasta, încerc să nu uit niciodată neputinţele mele şi nerodirea mea duhovnicească. Prin urmare, atunci când muncesc în timpul zilei, cuget şi-mi spun: 'O, om ticălos! Toţi se vor mântui şi doar tu vei rămâne fără de rod. Din cauza păcatului tău, nu vei fi niciodată vrednic să vezi Sfânta Lui Faţă?.» Sfântul Antonie, cutremurat, şi-a zis după ce a plecat: «Smerenia! Aceasta este, aşadar, calea cea mai grabnică spre Rai. Smerenia este veşmântul în care Dumnezeu S-a îmbrăcat şi S-a pogorât pe pământ ca om» [n. ed.].

Atunci când omul ştie că Dumnezeu este iubire, înțelege că încercările sunt cele mai mari binecuvântări, iar nu lucrurile uşoare. În Ortodoxie suntem ajutați să iubim viața şi primim un har care biruieşte moartea. Domnul Însuşi a spus: „Eu am venit ca viață să aibă şi din belşug să aibă" (Ioan 10, 10). Prin urmare, aceasta este ceea ce se oferă în Biserica Ortodoxă.

Ortodoxia se deosebeşte de eterodoxie (de neortodocşi) prin ceva mic, dar acest ceva mic este, de fapt, cel mai important lucru. Ortodoxia te odihneşte. O erezie este un răspuns uşor, dar este unul care, de fapt, te chinuie fiindcă îl ignoră pe om. Calea Ortodoxiei este plină de dificultăți şi cruci, dar te călăuzeşte pe drumul în care Îl slăveşti pe Dumnezeu pentru toate şi eşti recunoscător pentru toate – spre Înviere.

II

Recunoştinţa faţă de Dumnezeu

De curând, a adormit întru Domnul un monah din Sfântul Munte. Nu fusese la şcoală. Nu ştia nici măcar să se semneze. A venit în Sfântul Munte pe când era tânăr. Nu se considera pe sine a fi un monah „de bază” în obşte. S-a îmbolnăvit de cancer. Timp de un an, a fost nevoit să rabde chinuri crunte cauzate de stomac şi ficat. Şi ne-a surprins pe toţi cu comportamentul său: era de parcă ai fi luat o bucăţică de tămâie, punându-o pe cărbunele din cădelniţă, pentru ca apoi întreaga încăpere să devină plăcut mirositoare. Se considera a fi doar un animal şi astfel, până atunci, îl considerasem şi noi. Chiar dacă ne-a ajutat în tot timpul bolii sale, nu a primit vreun gând de înălţare în sine. Într-o discuţie pe care am avut-o cu el, mi-a spus că

Dumnezeu ajută pe tot omul, şi pe cel rău, şi pe cel bun, dar problema noastră este că suntem nerecunoscători.

Îmi amintesc că am citit undeva că omul este un biped nerecunoscător[3]. Când spui: „Slavă lui Dumnezeu pentru toate!”, atunci toate se sfinţesc. Aşadar, în Dumnezeieasca Liturghie, avem Taina Sfintei Euharistii (mulţumire). Dând mulţumire pentru orice, totul devine sfânt, se sfinţeşte. În timp ce, dacă ne plângem – dacă suntem nemulţumiţi şi cârtim – atunci lucrurile se schimbă. Pe cel care trăieşte şi respiră în Hristos, chiar dacă îl aşezi în iad, el se bucură. Pe cel care se plânge şi niciodată nu spune „mulţumesc”, chiar dacă îl aşezi în Rai, el tot îl va considera un iad. Prin urmare, este foarte important să ai încredere în iubirea lui Hristos. Şi cred că aceasta este ceea ce Biserica ne învaţă. Când înţelegi că tot ceea ce face Hristos este din iubire, atunci accepţi tot ceea ce ţi se întâmplă.

---

[3] F.M. Dostoievski, *Însemnări din subterană*, partea I, cap. 8 [n. ed.].

Viața noastră nu este schizofrenică: o separare a trupescului de ceea ce este duhovnicesc; de aceea vorbim despre sfințirea atât a trupului, cât şi a sufletului. Mai devreme, când am vorbit cu preoții, am spus că în Biserica Ortodoxă nici teologia nu este separată de viață, nici căsătoria nu este separată de Dumnezeiasca Liturghie. Preotul din parohie este un preot căsătorit. Pe de altă parte, viața monahală este descrisă folosindu-se o terminologie specifică nunții. Sfântul Maxim Mărturisitorul, atunci când vorbeşte despre starea duhovnicească a omului căsătorit – făcând referire la citatul: „în Împărăția cerurilor nici nu se însoară, nici nu se mărită" (*cf*. Matei 22, 30; Marcu 12, 25; Luca 20, 34-35) – vorbeşte despre căsătorie şi unirea sufletului cu Dumnezeu Cuvântul. Când sufletul este căsătorit cu Dumnezeu Cuvântul, atunci înțelege omul firea lucrurilor. Dar înainte ca el să se căsătorească cu Dumnezeu Cuvântul, sufletul său este precum un rob legat cu cele mai josnice ferecături. Când vede că totul este unit în Iisus Hristos,

iar omul smerit este, de fapt, omul cel mai măreț, atunci înțelege slăbiciunea omenească şi este surprins de iubirea lui Dumnezeu; atunci dobândeşte o altă libertate. El nu vede lucrurile ca fiind separate şi mecanice. Totul decurge fără silă.

III

Slăvirea lui Dumnezeu

Unii spun că viața monahală este dificilă. Da, este, şi nu, nu este, fiindcă atunci când iubeşti această viață, percepi lipsirea ca pe o deplinătate, iar separarea de ceilalți ca pe o unire cu ei. Aşadar, tot ceea ce ne îndeamnă Biserica să facem este din iubire, fiindcă Biserica este mama noastră: ea este lângă noi atunci când suntem mici şi atunci când suntem bătrâni, în timpul vieții şi după ce am murit. Prin urmare, în toate [pe care Biserica ne îndeamnă să le facem] trebuie să spunem: „Slavă Ție, Doamne!”.

Am auzit o predică, un cuvânt ce nu mi-a plăcut. Preotul vorbea despre Postul Mare, despre postire. A spus că Dumnezeu a dat porunca de a posti şi, ca atare, trebuie să posteşti – de parcă Dumnezeu ar fi un fel de tiran care vrea să ne facă

viața nefericită şi întunecată. Dar postul în viața Bisericii este un fel de hrană. În *Triod* citim că în timpul Postului, Duhul Sfânt este Cel ce ne hrăneşte, Hrănitorul. Atunci când avem mâncare spunem „slavă lui Dumnezeu că ne hrăneşte". Şi, de asemenea, în timpul Postului Mare, cel mai important post, spunem: „Slavă Ție, Doamne!". Cu bucurie dăm slavă lui Dumnezeu, iar în întristare spunem: „Slavă Ție, Doamne!", fiindcă în toate aceste lucruri Dumnezeu ne dăruieşte iubirea Sa şi ne ajută să înaintăm. Prin urmare, dacă cineva spune: „Eu trăiesc în lume. Mă aflu pe o treaptă de jos a vieții duhovniceşti; tu trăieşti în Sfântul Munte, te afli pe o treaptă mai înaltă", nu cred că este corect. Ortodoxia consideră că Dumnezeu judecă lucrurile altfel. Mare este cel mic şi care pare că nici nu există. Pe cel care este răbdător, pătimeşte necazuri şi spune întru sine: „Facă-se voia lui Dumnezeu", îl vizitează harul lui Dumnezeu şi totul din lăuntrul lui devine o cântare de laudă adusă lui Dumnezeu. Acest om se află într-o stare de sănătate

duhovnicească. Şi sunt de părere că cel care are sănătate duhovnicească este omul care nu are nimic de reproşat nici unui om, care nu se plânge de nici o situație sau dificultate pe care o întâmpină în viață. Aşadar, dacă suferim în anumite circumstanțe sau din cauza unor anumiți oameni, să spunem: „Slavă Ție, Doamne!”.

Noi, de fapt, spunem „Slavă Ție, Doamne!” chiar mai mult pentru acei oameni care ne rănesc şi în acele situații care ne pot provoca suferință, fiindcă noi înțelegem, la urma urmei, cuvintele Domnului: „Eu sunt Vița, voi sunteți mlădițele, iar Tatăl Meu este Lucrătorul” (*cf.* Ioan 15, 1-5). Prin urmare, toate lucrurile sunt rânduite şi călăuzite de acest Mire Dumnezeiesc, Lucrătorul, adică Dumnezeu, Cel Care este de toți slăvit. Lucrurile sunt simple, deci: Dumnezeu este Iubire; noi suntem slabi. Dar avem un mare avantaj. Acest avantaj este că Cineva ne iubeşte. El este Păstorul cel Bun, Care-Şi dă viața pentru oaia cuvântătoare, Care cheamă pe fiecare oaie pe numele ei, pe fiecare în parte. Nu le cheamă în grup: fiecare

dintre oi are un nume, nu şi un număr. Fiecare vorbeşte propriul limbaj. Fiecare devine o persoană. Bunul Păstor Îşi jertfeşte viaţa pentru a mântui pe fiecare în parte. Iar o oaie poate deveni un păstor când din iubire învaţă să-şi jertfească viaţa pentru ceilalţi. Astfel, omul trăieşte realitatea faptului că moartea a fost nimicită.

IV

Facă-se voia Ta!

Omul ştie că poate muri. Aşa cum spune Domnul, sămânța cea vie dacă nu moare, trăieşte singură; dar dacă moare, atunci aduce multă roadă (*cf.* Ioan 12, 24). Vom trăi cum trebuie atunci când vom simți şi înțelege că Dumnezeu este real şi viu, Cel Care ne iubeşte foarte mult şi Care ne înțelege. Din iubire a creat El lumea întreagă. Din iubire ne-a creat El pe fiecare dintre noi. Fiecare dintre noi are un nume al său. Fiecare dintre noi poate deveni părtaş al dumnezeiescului har. Într-o singură clipă omul poate afla veşnicia. Aşa cum s-a spus, iadul a fost zdrobit de Dumnezeire printr-o singură lovitură. Iar în mărgăritarul unic al Trupului şi Sângelui lui Hristos, omul poate afla Raiul întreg. Aşadar, putem înțelege că Raiul este o gustare – aşa cum, de altfel,

şi cântăm: „Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul!" – pentru a cunoaşte şi înţelege că Dumnezeu este iubire. Avva Isaac spune: „Nu te teme de Dumnezeu din cauza măreţiei puterii Sale, ci teme-te de El din cauza măreţiei iubirii Sale!"[4] – fiindcă El Se smereşte pe Sine şi Se jertfeşte pentru noi, cei nesimţitori. Vedem în Rugăciunea Domnească – Tatăl nostru, pe care ne-a predanisit-o Domnul – că afirmaţia centrală este *Facă-se voia Ta*. Vedem că în grădina Ghetsimani, Hristos a spus: „Tată, depărtează acest pahar de la Mine" (*cf*. Matei 26, 42; Marcu 14, 36). Era în agonie şi Se ruga şi mai fierbinte. De trei ori a rostit aceeaşi expresie şi a conchis spunând: „Dar, dacă aceasta nu se poate, facă-se voia Ta" (*cf*. Marcu 14, 36). Aşadar, această expresie, „facă-se voia Ta", este o oferire voluntară a noastră Celui care este Iubire. Atunci când spui cu sinceritate „facă-se voia Ta", atunci ai găsit restul: toate problemele au fost rezolvate. Pentru aceasta este nevoie de un curaj al

---

[4] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul 51 (Brookline, Mass., 1984), p. 251 [n. ed.].

credinţei şi de o jertfă de iubire. Astfel devii parte a Viţei, eşti altoit pe Viţă, eşti hrănit cu seva Viţei vieţii, eşti hrănit chiar de Duhul întru viaţa în Hristos, Cel Care Însuşi a zis: „Facă-se voia Ta”. În acest chip, chiar dacă trăim în această lume, înţelegem că, în ciuda slăbiciunii noastre, există Cineva Care ne iubeşte, iar problemele vieţii nu se rezolvă prin propria noastră logică, ci prin încredinţarea tuturor lui Hristos Dumnezeu, aşa cum spunem atât de des în biserică: „Pe preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita, Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoare şi pururea Fecioara Maria, cu toţi sfinţii să o pomenim. Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”.

Rostim, de asemenea, „Facă-se voia Ta” prin ceea ce numim rugăciune noetică, rugăciunea neîncetată (cea în care spunem): „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul”: „Tu eşti Dumnezeu Puternic; eu sunt un om slab. Mă încred în iubirea Ta. Nu fac planuri omeneşti; nu caut decât

un lucru: ca voia Ta să se facă. Şi cer aceasta prin sfinţitele cuvinte «Miluieşte-mă pe mine, păcătosul». Miluieşte-mă după cum vrei şi după cum ştii”.

Prin urmare, avem nevoie să conştientizăm lipsa noastră de putere şi puterea Lui, Care ne iubeşte, pentru ca să fim liniştiţi şi împăcaţi, – chiar dacă tot ceea ce ne înconjoară fierbe şi ne ameninţă –, fiindcă există Cel care orânduieşte toate în chip nevăzut şi care călăuzeşte toate spre calea pe care le-o doreşte.

V

Totul devine rugăciune

Este o vreme în care monahul participă la slujbele din biserică, şi o vreme în care stă în chilia lui, când îşi face rugăciunea – Rugăciunea lui Iisus, şi citeşte. Şi este o vreme de nevoință trupească, ascultarea sa – fie un meşteşug de mână, fie orice altă slujire poate să o facă pentru mănăstire. Când se maturizează duhovniceşte, când îşi recunoaşte slăbiciunea şi iubirea de negrăit a lui Dumnezeu, atunci devine liniştit şi toate se aşază de la sine. Totul devine rugăciune. Aşadar, el nu se mai roagă doar atunci când se află în biserică, ci întreaga sa viață devine o rugăciune.

Era odată un monah smerit, care trăia în pustnicie, un om vârstnic. Îşi părăsea chilia şi mergea într-un anume loc şi săpa. Iar în această stare de pace – o puteai simți

atunci când îl priveai păşind către grădina în care se trudea – era o rugăciune. Săpatul său era o rugăciune. Fiecare pas, tot ceea ce făcea era o rugăciune. Ţărâna, totul era o rugăciune. Aşadar, totul devine rugăciune şi totul se aşază în pace de la sine. Strădania ta, munca ta, de fapt, te odihneşte. Chiar şi somnul devine rugăciune. Iar atunci când te trezeşti îţi dai seama că în timpul somnului ai mâncat hrană duhovnicească, aşa cum, în chip asemănător, mănânci hrana materială. Dacă mănânci o mâncare rea, nu poţi dormi, stomacul te chinuie. Dacă te hrăneşti cu mâncare spirituală rea, atunci ai coşmaruri, vise rele.

VI

A afla putere în slăbiciune

Dacă simți că eşti slab, dar ai fost botezat în numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfânt, atunci nu trebuie să te nelinişteşti. Soluțiile [la dificultăți] nu vor veni prin propria ta logică şi putere de judecată: trebuie să dai şi să încredințezi totul lui Dumnezeu. Dacă, prin urmare, încerc să-mi păstrez viața de unul singur, prin planurile mele, în cele din urmă o voi pierde. În timp ce, dacă spun: „Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu" (Luca 23, 46), atunci am început deja să trăiesc viața cea veşnică, fiindcă înțeleg că m-am dat pe mine unei puteri care există mai înainte de mine şi care va exista şi după mine. Din iubire ne-a adus la viață pe noi, care nu ființam. După ce căzuserăm, El ne-a ridicat

şi ne-a dăruit Împărăția Sa ce va să vină. Aşadar, nu am nici cea mai mică încredere în mine, ci mă încred în Tine, Cel Care ai fost mai înainte de mine, Care vei fi şi după mine. Cred că Sfântul Grigorie este cel care a spus că sfântul devine prin har fără început şi fără sfârşit. Când eşti smerit şi dăruit lui Dumnezeu, eşti şi nenăscut, şi mort [pentru lume]. Prin urmare, eşti atent, înțelegi totul şi nu te temi de nimic. Un tânăr monah l-a întrebat pe bătrânul său: „Cum se face, o, gheronda, că atunci când merg singur prin deşert îmi este frică?". „Fiindcă tu eşti încă viu. Dacă ai fi mort, ai fi precum un tânăr sănătos. Nu ți-ar fi frică de nimic. Nu ai fi o amenințare pentru nimeni şi nimeni nu ar fi o amenințare pentru tine". Precum Sfântul Apostol Pavel spune: „Dăruiți-vă lui Dumnezeu precum unii care, deşi vii, sunteți morți" (*cf*. Romani 6, 8-11).

Este o mare binecuvântare, dar şi o mare obligație a fi ortodox. Aşa cum spune Sfântul Pavel: „Dator sunt... şi învățaților şi neînvățaților" (Romani 1, 14). Când un

ortodox se află departe de patria sa, atunci se află în inima acelei patrii. Ştiu că un scriitor francez[5] a spus: „Patria mea este limba franceză”. În timp ce un ortodox ar spune: „Patria mea este Dumnezeiasca Liturghie ortodoxă, fiindcă deşi mă aflu departe de pământul natal, mă aflu în inima lui”. Căci, aşa cum spune Sfântul Pavel, „când sunt slab, atunci sunt tare” (II Corinteni 12, 10).

---

[5] Albert Camus (1913-1960) [n. ed.].

VII

Harul sfinților

Cred că până la sfârşitul veacurilor vor fi mari sfinți. Părintele Porfirie din Kavsokalivia (1906-1991) a spus: „Chiar şi pietrele de la Kavsokalivia vorbesc despre istoria Sfântului Munte”. V-am vorbit despre acel monah smerit, Părintele Agatanghel, că atunci când a adormit în Domnul, s-a răspândit, ca binecuvântare, o mireasmă de sfințenie. Şi poți să vezi că după cincizeci, o sută sau două sute de ani, dacă monahii sunt cu luare aminte şi flămânzesc după adevăr, ei vor fi învigorați de mireasma pietrelor pe care a păşit acest Părinte Agatanghel. De asemenea, săvârşirea Dumnezeieştii Liturghii este o binecuvântare nu doar pentru locul în care se săvârşeşte, ci pentru întreaga lume.

Omul smerit care-L slăveşte pe Dumnezeu este o întrupare a acestui har dumnezeiesc. Aşadar, atunci când vezi pe cineva că este ortodox în mod conştient, el este deja mort şi trăieşte pentru veşnicie. Atunci când omul este cu adevărat ortodox, el poate să se lepede de viața sa şi să se desfete încă trăind pe pământ. Prezența sau absența sa, viața sau moartea sa, devin o binecuvântare pentru toți, fiindcă ceea ce oamenii doresc cu adevărat nu este ceva omenesc, ci acel dumnezeiesc, necreat har, care dă viață omului. Pentru care motiv, atunci când spunem rugăciunea „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul”, de fapt, spunem: „Slavă lui Dumnezeu pentru toate!”.

VIII

A afla pace în smerenie

În mijlocul necazurilor vieții trebuie să găsim un loc paşnic, un colț liniştit, un timp de tăcere în care să ne cercetăm pe noi înşine. Dacă vom mistui hrana pe care viața ne-o dăruieşte, vom ajunge la „Slavă Ție, Doamne!”. *Patericul* ne spune istorisiri despre monahi care prin smerenie şi iubire pentru aproapele au devenit sfinți; dar, de asemenea, ne vorbeşte şi despre alții care, datorită mândriei şi egoismului lor, au fost nimiciți. Când omul dobândeşte sensibilitatea trăirii ortodoxe, întreaga viață şi întreaga lume devin precum un *Pateric* cu paginile deschise. Prin urmare, viața unui creştin ortodox în această lume este precum studierea exactă a unui Bătrân autentic din *Pateric*. Prin toate cele cu care se confruntă i se dezvăluie iubirea lui Dumnezeu şi

puterea smereniei, ca de altfel şi nimicirea care vine asupra omului din cauza mândriei, egoismului şi înălţării de sine.

Aşadar, cu toţii trăim împreună: monahii care se nevoiesc pe munte şi mirenii care sunt aici, nevoindu-se în lume. Suntem cu toţii împreună; suntem un întreg. Să ne însemnăm cu semnul Crucii şi să înfruntăm viaţa. Şi mare este cel smerit!... Să ne amintim de ceea ce ne spune Domnul: „Te slăvesc pe Tine, Părinte... că ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi de cei pricepuţi şi le-ai descoperit pruncilor" (Luca 10, 21), adică celor smeriţi, celor blânzi. Să iubim, deci, această smerenie şi blândeţe pentru ca să putem primi harul lui Dumnezeu, pentru ca să ne desfătăm atât în viaţă, cât şi în moarte, fără a făţărnici bucuria noastră, şi să aflăm binecuvântare cu toţii. Vă mulţumesc!

IX

Întrebări şi răspunsuri

Întrebare: Gheronda, ați spus că atunci când ajungi la această treaptă de sfințenie „nu mai eşti o amenințare pentru nimeni”; dar în mentalitatea noastră americană, noi dorim ca celălalt să nu devină o amenințare pentru noi.

Părintele Vasilios: Cel insuflat de Dumnezeu nu este o amenințare pentru cineva; el nu înfricoşează pe nimeni. Aşa cum am spus mai devreme, în Sfântul Munte, fie că se face ascultare la câmp, lucrul de mână, sau rânduiala liturgică în biserică, totul devine rugăciune. Iar noi care ne aflăm aici, în lume, care avem familie, soție şi copii, serviciu la care trebuie să mergem, să înțelegem că însuşi serviciul nostru, munca noastră devine o rugăciune – precum monahul care îşi face canonul de rugăciune: se ridică, se aruncă

la pământ, se ridică, se aruncă la pământ. Nu pare să facă nimic altceva, şi totuşi aceasta este rugăciunea.

În Biserica Ortodoxă, pruncul, creştinul ortodox, este afundat cu totul, învăluit de apă, în Botez, în numele Tatălui şi al Fiului, şi al Sfântului Duh. El nu este stropit. Iar acest simbolism, această practică are o semnificaţie teologică. Sfântul Cosma din Etolia obişnuia să le spună preoţilor să boteze copiii prin afundare completă în apă, fiindcă diavolul va încerca să intre în copil prin acea parte a corpului care nu este acoperită de apă. Despre această sfinţire a trupului şi a sufletului nu se vorbeşte în romano-catolicism.

Prin urmare, facem ceea ce se spune la Liturghie: „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Mă refer la cei vii şi la cei morţi, la cei bolnavi şi la cei sănătoşi. Atunci când conştientizez că El este sănătatea mea, atunci aflu odihnă şi linişte.

Aşa cum v-am spus mai devreme: monahul care cobora în grădină să sape, fiecare moment – mersul său, săpatul,

țărâna – totul era o rugăciune. Prin urmare, strădania pe care o depun pentru a-mi asigura traiul, munca pe care o fac pentru familie, este în sine o rugăciune. Atunci când ajung la o adevărată îndreptare a mea, atunci viața mea, fiecare contact cu oamenii devine studiu duhovnicesc.

Biserica Ortodoxă nu este o concepție religioasă; este o teofanie, o manifestare a lui Dumnezeu. Adevărul este iubire, iubirea este adevărul Bisericii, cum spune Sfântul Pavel, „ținând adevărul, în iubire” (Efeseni 4, 15). Această iubire îmbrățişează pe toți şi toate, inclusiv pe cei care nu o înțeleg, care nu o cunosc. Scopul, țelul este de a dobândi cugetul (*nous*) lui Hristos, pentru ca să nu mai gândim şi să socotim lucrurile după logica acestei lumi.

Întrebare: Cred cu tărie tot ce ne-ați spus. Însă mi-e frică să repet afirmarea adevărului credinței ortodoxe cu atâta îndrăzneală, fiindcă mi-e teamă că adesea noi – eu, parohia mea, Biserica din America de Nord – ne aflăm căutând rodul despre care vorbim şi nu vedem decât un

smochin cu frunze, dar fără roade. Şi văd oameni care cad de la credința ortodoxă fiindcă nu găsesc ceea ce citesc în cărți. Ei nu văd frumusețea, deşi sunt în adevărata Biserică.

Părintele Vasilios: Plină de îndrăzneală este iubirea Bisericii, iubirea lui Hristos. De ce considerați că sunt îndrăzneț atunci când vorbesc despre adevărul Bisericii?

Întrebare: Fiindcă vorbiți în mod răspicat despre faptul că Ortodoxia este *adevărul*, iar celelalte Biserici, eterodoxia, ca nefiind adevărul.

Părintele Vasilios: În primul rând, vreau să clarific ceea ce vreau să spun. Nu vreau să spun lucruri deştepte, de la mine, fiindcă toate născocirile noastre deştepte sunt doar prostioare. Mă supun Bisericii. Dorința noastră cea mare este, ca atunci când vorbim, să nu spunem nimic de la noi. Astfel, orice ai spune către celălalt, aceste lucruri sunt deja cunoscute. Aceasta este ceea ce spune Biserica, iar ceea ce Biserica spune ne dă curaj şi nădejde să trăim şi să mergem mai departe. Referitor

însă la Biserica Ortodoxă versus Bisericile neortodoxe, nu vreau să spun nimic mai mult decât ceea ce Biserica însăşi spune. Când auzi cuvântul Bisericii, acesta este ceea ce Dumnezeu-Omul, Cuvântul, spune. Acolo unde este Domnul, acolo este şi Biserica. Acolo unde este Biserica, acolo este şi Domnul. Vedeți că Dumnezeu poartă grijă de fiecare. El iese în fața casei şi-l aşteaptă pe fiul rătăcitor să se întoarcă la El. Le lasă pe cele nouăzeci şi nouă de oi şi porneşte în căutarea celei pierdute, oaia care s-a rătăcit. El iese în întâmpinarea fiecărui om care caută adevărul. Odată ce omul conştientizează că L-a aflat, El devine nevăzut pentru ca omul să nu-L piardă. Domnul spune că vor veni de la răsărit şi de la apus, şi vor fi chemați împreună cu Avraam, Isaac şi Iacob la masa Împărăției. Dar cei care sunt ai Împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară (*cf*. Matei 8, 11-12). Iar când vor spune: „Doamne, oare nu am proorocit şi am făcut minuni în numele Tău?", El le va spune: „Nu vă cunosc pe voi" (*cf*. Matei 7, 22-23).

Ceea ce vreau să spun e că lucrurile sunt simple şi neîndoielnice fiindcă Dumnezeu este iubire. Scopul nostru este ca mintea să nu rătăcească de una singură. Nu ar trebui să ne încredem în puterile noastre mai mult decât se cuvine. Vezi, lucrurile sunt limpezi: Domnul doreşte cum doreşte El, când doreşte El. În pilda lucrătorilor (Matei 20, 1-16), cei care au venit şi lucrat din primul ceas au primit aceeaşi plată ca şi cei care au venit în al unsprezecelea ceas. Iar ei au spus: „Dar de ce? Noi am lucrat încă din primul ceas şi ne dai aceeaşi plată precum celor care au venit în ultimul ceas?”. Iar Domnul a răspuns: „Oare nu sunt Eu liber să fac ceea ce doresc în casa Mea?”.

Suntem judecați prin credință, spune Domnul. „Credința ta te-a mântuit” (Luca 7, 50) şi „Toate sunt cu putință celui ce crede” (Marcu 9, 23), celui ce se încrede în iubirea lui Dumnezeu. În acelaşi timp, avem o relație cu Domnul şi o relație cu aproapele nostru. Domnul, văzând credința celor care l-au adus pe paralitic pentru a fi vindecat, l-a ridicat din boala sa.

Prin urmare, vom fi judecați în funcție de deplinătatea credinței noastre: dacă credem în Hristos sau în imaginația noastră.

Profetul Isaia a spus primul că „înțelepciunea celor înțelepți se va pierde şi istețimea celor isteți va pieri” (Isaia 29, 14). Iar Sfântul Pavel spune: „Pierde-voi înțelepciunea înțelepților şi ştiința celor învățați voi nimici-o” (I Corinteni 1, 19). Iar Domnul Însuşi spune: „Părinte… ai ascuns acestea de cei înțelepți şi pricepuți şi le-ai descoperit pruncilor” (Matei 11, 26). Prin urmare, cei care sunt înțelepți şi se încred în înțelepciunea lor şi cei care sunt pricepuți şi se încred în priceperea lor se luptă cu ei înşişi. Însă au un lucru în comun: ei cred în propria lor autoritate, autenticitate. Înțelepții cred în propria lor înțelepciune, pricepuții în priceperea lor. Dar vor fi aruncate la gunoi: înțelepciunea înțelepților şi priceperea pricepuților. Şi noi, adesea, suntem înțelepți şi pricepuți şi, prin urmare, ar trebui să fim lepădați. Domnul este Cel care oferă înțelepciune şi pricepere adevărată celor care le caută. Aşadar, înțelepciunea şi

priceperea adevărată este a nu ne încrede în înțelepciunea şi priceperea noastră, ci în iubirea lui Dumnezeu, şi a îndrăzni să lepădăm totul şi să spunem: „Facă-se voia Ta”. Nu încerca să iscodeşti căile voii Sale, ci mai degrabă să spui: „Fă ceea ce doreşti, când doreşti. Şi dacă doreşti să mă nimiceşti, prefer să faci aceasta, fiindcă aceasta este voia Ta, decât să am reuşite în viață fără voia Ta”.

Într-o rugăciune de la Sfânta Împărtăşanie este scris: „M-ai lovit cu dumnezeiescul *eros*, o, Hristoase, şi m-ai schimbat prin *eros*-ul Tău Dumnezeiesc”. Sfinții, inclusiv Părintele Porfirie, vorbesc despre *eros*, beție şi nebunie. Prin urmare, trebuie să fim nebuni şi îmbătați, cu mintea noastră preschimbată, pentru a ajunge la discernământ, la înțelepciune. Vechii greci obişnuiau să vorbească despre beția şi delirul vechilor orgii. Biserica ia această beție şi acest delir şi le face cumpătate şi înțelepte. O beție care nu te face să-ți pierzi cumpătarea, ci te aduce la cumpătare şi trezvie. Un delir care nu te duce la nebunie şi demență, ci la înțelepciune.

Aşa cum Sfântul Pavel spune: „Noi suntem nebuni pentru Hristos; voi însă înțelepți întru Hristos” (I Corinteni 4, 10), fiindcă „Dumnezeu Şi-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să ruşineze pe cei înțelepți… pe cele ce nu sunt, ca să nimicească pe cele ce sunt” (I Corinteni 1, 27-28).

Întrebare: Referitor la rugăciune: Eu, un păcătos, încerc să mă rog mereu şi atunci când rostesc Rugăciunea Domnească şi alte rugăciuni, indiferent de cât de mult mă străduiesc, observ cum mintea mea se răspândeşte în alte lucruri. Ce pot să fac? Îmi puteți da un sfat ca să mă pot concentra şi să nu mi se mai întâmple aceasta? Eu încerc, dar este foarte dificil.

Părintele Vasilios: Dacă un om s-ar putea ruga fără împrăştiere, atunci ar spune: „O, sunt sporit!”. Această dificultate în concentrare ne arată adevărul că suntem slabi, lipsiți de putere. Iar acest lucru este un progres semnificativ. Spunem că atunci când un monah se roagă, el se hrăneşte duhovniceşte. Atunci când face metanii, el parcă ar spune rugăciunea prin

mişcarea trupească: „Domnul meu, eu nu-mi pot aduna *nous*-ul meu, mintea mea. Nu pot nici măcar să spun o propoziție din rugăciune corect. Primeşte această mişcare a trupului meu, cum cad la pământ şi mă închin înaintea Ta ca o invocare a milei Tale”. Te afli în situația omului care se îneacă şi nu poate nici măcar să strige. Pentru a afla ajutor, de vreme ce nici măcar nu poate striga, el îşi agită brațele. Aşadar, în timpul rugăciunii, aceste închinări trupeşti reprezintă căutarea milei Domnului. Putem înțelege această întrerupere a gândurilor noastre evlavioase şi această lipsă de concentrare într-un chip egoist. Aceasta se întâmplă când suntem supărați şi spunem, „De ce nu mă pot concentra?”. În timp ce eu îmi recunosc slăbiciunea, înțeleg că ăsta sunt eu, asta e ceea ce fac – sunt slab.

Acesta este scopul nostru: trebuie să înțelegem că Biserica este Mama noastră; ea nu este mama noastră vitregă. Şi orice ne spune Biserica, Mama noastră, o spune din iubire. Un pom nu aduce roadă dacă

nu este îngrijit. Pomul neroditor nu va aduce roadă decât prin altoire, prin tăierea ramurilor uscate. Prin urmare, atunci când trăim un necaz, o încercare, un eşec, trebuie să înțelegem că aceasta este fapta Grădinarului, Care face aceasta pentru binele nostru. De obicei, noi încercăm să înaintăm în viața duhovnicească nu prin ascultarea şi acceptarea voii lui Dumnezeu, ci prin urmarea gândurilor noastre. Alegem drumul greşit. Părinții spun întotdeauna: „Facă-se voia Ta" şi „acceptă tot ceea ce se întâmplă ca fiind voia lui Dumnezeu". Nici măcar nu vei reuşi să faci mereu voia ta. În timp ce dacă spui „facă-se voia Ta", atunci voia ta este îndeplinită într-un anumit sens, fiindcă voia ta este ca voia Lui să fie împlinită. Iar aceasta dăruieşte libertate autentică omului. Ne dăruim în mâinile Celui Care ne iubeşte şi Care ne-a dat viață. El ne însoțeşte întreaga viață, iar noi ne încredințăm pe noi înşine şi viitorul nostru Lui. Când suntem siguri în privința viitorului, atunci putem limpede vedea ce se petrece în viața noastră de zi cu zi.

Sfântul Pavel spune: „Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani… care a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască” (*cf.* II Corinteni 12, 2-4). Acel om care a auzit cele de negrăit, ceea ce nu poate fi rostit omeneşte, viața acestui om este păzită şi hrănită de aceste lucruri. Observați că Sfântul Pavel spune: „acum paisprezece ani”. El numără fiecare an; ştie în ce an s-a întâmplat. Îşi aminteşte de fiecare an. Timp de aceşti paisprezece ani, fie vorbeşte, fie este tăcut, el comunică [involuntar, prin prezența sa] aceste cuvinte de negrăit, pe care nimeni nu le poate exprima cu cuvinte omeneşti – el poate să le comunice. Înțelegi că a avut o experiență în acest unic moment care l-a luminat pentru întreaga sa viață. Ceea ce se cere este îndrăzneala, curajul credinței. Aceasta s-a întâmplat cu femeile mironosițe. Ce puteau ele să facă, ele care aveau pentru Învățătorul lor o iubire atât de fierbinte? Au luat mir ca să-L ungă pe Învățătorul lor, Care murise. Iar urmarea a fost că ele au fost unse cu mirul

Învierii – au purtat mirul care biruieşte moartea. Îngerul le-a spus: „Domnul a înviat. Mergeți şi vestiți aceasta ucenicilor şi lui Petru”. Atunci când au ieşit din mormânt nu au spus nimic fiindcă le era frică (*cf*. Marcu 16, 6-8). Faptul că în Evanghelie scrie că nu au spus nimic nimănui înseamnă că au spus totul tuturor. Prin faptul că le era frică înseamnă că ele nu doreau în nici un caz să ofere o falsă imagine a ceea ce văzuseră sau trăiseră. Fiindcă cel care primeşte această experiență a Învierii nu vorbeşte, şi totuşi vorbeşte neîncetat, prin tăcerea sa.

Redactor: Ovidiu George Clapa
Corector: Pr. Adrian Chelaru
Tehnoredactare şi design: Gabriela Radu
Prepress: Mariana Cojocaru
DTP: Leonard Lunguleac

Bun de tipar: 2013; Apărut: 2013
Editura Doxologia, Cuza-Vodă 51, 700038, IAŞI
Tel.: (0232)216693; (0232)218324; Fax: (0232)216694
edituradoxologia.ro, E-mail: editura@doxologia.ro